

”Tibblegropens förvandling till friluftsområde”, eller ”Från grustag till Alpint Center”.

Hur gör man om man vill ägna sig åt utförsåkning på skidor (slalom), men det inte finns några höjder och berg att åka i? Jo, man åker i gropar. I Uppland är det vanligast med gamla grustag, oftast belägna på eller i närheten av Uppsalaåsen. I och runt Björklinge finns ett antal grustag som är mer eller mindre aktiva. Ett av de som inte längre tjänar som grustag är Tibblegropen vid Sandviksbadets parkering och det är där vi i början av 70-talet byggde Björklinge Alpina center. Hur gick det till då?

1971 genomfördes den kommunreform som innebar att dåvarande Björklinge storkommun gick upp i Uppsala kommun. Tibblegropen var en aktiv grustäkt fram till början av 70-talet då täkttillståndet löpte ut, och företaget som nyttjade gropen gav sig in i förhandlingar med kommunen om förlängt tillstånd. Uppsala kommun hade då utvecklat sin Fritidsförvaltning att omfatta även friluftslivet och tillsatt en friluftsintendent med ansvar för kommunens friluftsanläggningar. Gunnar Falck var förste innehavare av tjänsten och insåg raskt Björklinges möjligheter för utveckling för friluftslivet. Gunnar Falck deltog i kommunens förhandlingar med grusföretaget vilket resulterade i en kortare förlängning av täkttillståndet mot att man efter avslutad grusbrytning återställde gropen enligt kommunens villkor.

Gunnar Falck hade tidigare varit skidlärare för Friluftsfrämjandet i slottsbacken i Uppsala och önskade att Tibblegropen skulle göras i ordning så att den skulle gå att nyttja som skidbacke för Björklinges invånare. Enligt Gunnars instruktioner iordningsställdes parkeringen, den nuvarande pulkabacken samt en skidbacke. Dessutom jämnades farliga kanter ut till mindre branta sluttningar.

Gunnar Falcks tidigare engagemang i Friluftsfrämjandet gjorde det naturligt att ett samarbete med den då relativt nyetablerade lokalavdelningen i Björklinge etablerades.

Kommunen satsade då (liksom nu) på att öka möjligheten till fysisk aktivitet och friluftsliv i Björklinge och elljusspåret anlades i samma veva. Det var viktigt med längden på spåret för möjligheter att genomföra skidtävlingar även kvällstid. Kommunens längsta elljusspår, fem km, vid den tidpunkten blev en realitet. För att underlätta för joggare och skidåkare så byggdes omklädningsrum med bastu nere vid badet, och dessa stod klara för invigning 1975. De gamla omklädningshytterna gjordes om till kanothus där Friluftsfrämjandet fick förvara sina kanoter och tillhörande utrustning. Kanothuset stod strax bortom lilla bryggan på den tiden. Det kanothuset har senare rivits och kanoterna ligger nu i ett större hus närmare parkeringen.

Även torpet ”Lugnet” rustades och hyrdes ut för en billig peng till Friluftsfrämjandets lokalavdelning för att underlätta för friluftsintresserade invånare. Alla som varit inne i Lugnet har säkert sett det stora älgskinnet som hänger på väggen. Detta var en privat gåva från Gunnar Falck, den drivande kraften i satsningen på friluftsområdet i Björklinge.

Allt detta gjordes i början-mitten av 70-talet då det var stor arbetslöshet och gott om billig arbetskraft.

Men åter till gropen och det Alpina centret. När gropen återställts till användbart skick startade Friluftsförbundet skidskolor, både på längden (längdskidåkning) och utför i gropen. På den tiden fanns inga pistmaskiner så för att få ett bra underlag så trampades backen av skidinstruktörer och elever innan lektionerna kunde starta. Det här blev i längden tidskrävande och inkräktade på undervisningen så kommunen införskaffade en snöskoter som de körde med i backen för att preparera underlaget. Någon lift fanns inte från början, men ganska snart köpte Friluftsförbundet en transportabel, bensindriven, replift. Det var helt enkelt ett tjockt rep som gick runt två hjul, ett uppe och ett nere. När man ville åka lift så tog man tag i repet och hoppades att man skulle orka hålla sig fast hela vägen upp. Det gick åt många vantar i den liften eftersom repet slet ut även de kraftigaste vantarna ganska kvickt. Många ungdomar gjorde handtag i skolans träslöjd för att underlätta för sig i liften.

När senare Sunnerstabacken i Uppsala skulle byta till en bättre lift flyttades den gamla till Tibblegropen. Liften bestod av en vajer med stora plasthandtag. Om man inte orkade hålla i handtaget när man åkte uppför kunde man ha handtaget under rumpan och på så sätt bli "knuffad" uppför. Var man lagom lång var det inga problem, men var man för kort fick man handtaget i huvudet, och då var det bra att ha hjälm. Var man för lång fick man handtaget i knävecken och uppfärden blev ganska jobbig. Till liften hörde också en liftstuga och denna invigdes 1978. Slutligen fick vi en lift med små plattor som man sätter mellan benen och äntligen kunde man åka lift på ett bekvämt sätt oavsett längd.

För att få en känsla av ett Alpint center behövdes en värmestuga. En byggbarack införskaffades och den kläddes så småningom med träpanel och fick ett förläng tak för att få den att mindra påminna om "byggbod". Byggmaterial kom från något av ortens trävaruföretag och arbetskraften bestod av ideella krafter. Stugan placerades överst i den stora backen och fick namnet "Toppstugan" och lyfte den tidigare Tibblegropen till alpin anläggning, dock i den mindre skalan. Toppstugan utnyttjades som värme- och fikastuga av både skidskolor och allmänhet. Toppstugan flyttades senare närmare liften, där den nu står, men har tyvärr förfallit rejält på senare år.

Skidbacken nyttjades flitigt under de snörika vintrarna under 70-, 80, och 90-talet. Varje år hölls "Skidans dag" i gropen där olika former av skidåkning visades upp och alla som ville fick tävla i parallellslalom. Fortfarande körs liften och det ordnas skidskolor i backen vid god snötillgång.

Den del av gropen som ligger längst norrut, närmast vattnet, har under perioder nyttjats för olika ändamål. Det har dock inte blivit några långlivade aktiviteter i den delen av gropen.

Under många år hände inte så mycket i och runt Tibblegropen och friluftsområdet runt elljusspåret, men under det senaste året har det hänt en hel del. Kommunen har anlagt en mountainbike-bana samt rustat upp elljusspåret med ny beläggning, ny belysning samt ett nytt utegym intill Lugnet. Det har också placerats ut bänkar för den som vill sitta och vila eller bara njuta av naturen. Nya grillar vid badet och pulkabacken underlättar för den som vill vara ute lite längre, eller bara komma ut och grilla en stund

Kommunen arbetar just nu (jan 2021) med en plan för att se över anläggningarna nere vid badet och rusta upp och förbättra dessa, samt hur man kan göra området mer tillgängligt.

Inget är beslutat i nuläget, men planer finns på att göra Tibblegropen och hela Sandviksanläggningen till ett ännu mer attraktivt rekreationsområde för kommunens innevånare.

Ovanstående text har sammanställts utifrån samtal med personer som var aktiva i diskussioner med kommunen och i friluftslivet i Björklinge på 70-talet. Vissa årtal och detaljer kan vara bortglömda, men en sak är säker och det är att genom kommunreformen, en enskild kommunal tjänstemans ideella intresse i samverkan med ortens föreningsliv och den stora kommunens ekonomiska resurser gjordes det en jättesatsning i Tibblegropen under 1970-talets första hälft och det är den satsningen vi fortfarande har glädje av.

/Helena Linder